

riály a literatura, kterou tito autoři pozorně studují, a třeba jenom srovnání projevů našich státníků za určité období jim poskytuje řadu možností k závěrům, nad jejichž vynalézavostí často český čtenář žasne. Například Zinnerova kniha je napsána z 85 % na základě našich vydávaných dokumentů a prací, Altonova kniha operuje s čs. statistickými údaji atd. Dalo by se říci, že jednou z hlavních zásad jejich přístupu k našim materiálům je hledat, co v nich není, co jsme eventuálně zamlčeli nebo pokládali zatím za nemožné zveřejnit. Klasickým příkladem toho jsou práce Tigridovy nebo kniha Eduarda Táboorského *Communism in Czechoslovakia 1948—1960*.

O ZAHRANIČNÍ POLITICE SSSR

Istorija vněšněj politiki SSSR. Část pervaja, 1917 — 1945. Izd. Nauka, Moskva 1966, 477 str.

Autory prvního dílu „Dějiny zahraniční politiky SSSR“ jsou významní sovětsí pracovníci v oblasti mezinárodních vztahů a diplomacie, kteří pracovali pod vedením B. N. Ponomareva, A. A. Gromyka a V. M. Chvostova.

Poslání této knihy spatřují v tom, aby sovětským lidem umožnila hlouběji pochopit podstatu zahraniční politiky SSSR a zahraničnímu čtenáři objasnila cíle této politiky. Sovětskou zahraniční politiku definují jako politiku, která harmonicky spojuje národní zájmy sovětského státu a sovětského lidu s internacionálními povinnostmi dělnické třídy, která se chopila moci.

Dějiny sovětské zahraniční politiky dělí autoři na dvě základní etapy. První začíná Velikou říjnovou socialistickou revolucí a končí rokem 1945, druhá etapa začíná upevňováním výsledků boje SSSR nad fašismem, vítězstvím lidových revolucí v Evropě a v Asii a vznikem světové socialistické soustavy.

Příznačná je veliká pozornost věnovaná charakteristice vztahů mezi socialistickými zeměmi, které se nerozvíjejí jenom na bázi vzájemných výhod, ale předpokládají pomoc a podporu, jdoucí daleko za běžný rámec. V principu vzájemné pomoci nachází svoje skutečné uplatnění zásada socialistického internacionálního.

V úvodu autoři zdůraznili Leninův požadavek, aby k problematice zahraniční politiky bylo přistupováno vědecky. Připomíná se i další Leninův požadavek —

Za druhé, v čem jsou hlavní slabiny této historiografické produkce? Především v tom, že povětšinou přistupují k danému tématu již s předem vytčeným cílem — dokázat neúspěšnost socialistické cesty Československa. Emigrace se kromě toho snaží omluvit svou porážku, svaluje vinu s jednoho na druhého, a tím jeden o druhém mnoho prozrazují. Argument „přímá intervence z Moskvy“ pro výklad únorových změn v roce 1948 dnes již řada západních autorů odmítá, spíše hledá kořen věci v politice KSČ, v historické konstelaci Československa apod.

JAROSLAV ŠEDIVÝ

citlivě zkoumat protivníka. Jde o to, rozlišovat mezi buržoazními politiky, zda tihnou k vojenskému řešení daného problému, či k pacifismu. Cílem leninské politiky a diplomacie v boji za mír proti imperialismu a agresí bylo vždy získat a přitáhnout spojenece, usilovat o politickou izolaci nejagresivnějších představitelů imperialismu. Tato zásada sovětské zahraniční politiky platí od doby Leninovy až po dnešek.

Kniha je zaměřena výhradně na oblast zahraniční politiky a není zatěžována, jak tomu ve většině případů bývá, fakty o vnitřním vývoji země, což umožnilo autorům mnohem plastičtěji narysovat důležité akty sovětské zahraniční politiky. Skloubeny v celek poskytují pak čtenáři přitažlivou a někdy i dramatickou podívanou na uplynulých 50 let vývoje našeho světa, v němž sovětská zahraniční politika sehrála tak významnou úlohu. Kniha umožňuje dobře pochopit uzlové body světové historie a rozhodování Sovětského svazu v momentech, které ještě dnes jsou předmětem různých dohadů a spekulativních úvah, hlavně pod vlivem poválečné buržoazní historiografické produkce.

Práce je rozdělena na třináct kapitol, zachycujících vývoj od roku 1917 do roku 1945, a začíná samozřejmě vytvořením Lidového komisariátu zahraničních věcí.

První větší zkouškou sovětské diplomacie byla jednání o uzavření míru v Brest Litevsku. Je líčen úporný boj V. I. Lenina za okamžité uzavření míru a jeho složitý

boj s opozičními proudy (Bucharin, Pjatakov, Preobraženskij a jiní), kterým se dostalo podpory Trockého, který v druhé fázi jednání o mír v Brest Litevsku vystřídal jako vedoucí delegace svého předchůdce A. A. Joffeho. Situace pro Lenina byla tím svízelnější, že proti uzavření míru se postavil i moskevský stranický výbor. 17. února 1918 po přerušení jednání v důsledku nesprávného postupu Trockého zahájila německá vojska útok na celé frontě a obsadila Dvinsk a značnou část Ukrajiny. Ústřední výbor strany měl tehdy několikrát zasedání v průběhu jednoho dne. Trockému a Bucharinovi se podařilo dosáhnout toho, že Leninův návrh na odeslání telegramu Němcům, aby byla obnovena jednání, byl příslušnou rezolucí, která byla přijata, odložen. Proti uzavření míru vystupovali Bucharin, Dzeržinskij, Lomov, Urickij. Rezoluce byla však v důsledku vyvíjejících se událostí znovu prozkoumána, opozice se octla v menšině a původní Leninův návrh byl schválen.

Německý imperialismus jako podmínku pro obnovení jednání a uzavření míru předložil ultimátum obsahující 10 bodů, které šly daleko za původní německé požadavky při jednáních v Brest Litevsku.

3. března 1918 byl konečně v Brest Litevsku podepsán mír.

Autoři charakterizují konferenci v Brest Litevsku jako první mezinárodní konferenci, na které vystupovala už sovětská delegace a kde byly ponejprv v praxi uplatňovány nové zásady zahraniční politiky sovětského státu.

Dalším významným mezníkem ve vývoji sovětské zahraniční politiky bylo uzavření dvoustranné smlouvy mezi sovětským Ruskem a Německem v Rapallu dne 16. dubna 1922. Smlouva kromě jiného předpokládala navázání diplomatických styků mezi oběma zeměmi, což v praxi znamenalo krach úsilí imperialistické diplomacie mezinárodně izolovat sovětské Rusko.

V VIII. kapitole (léta 1925—1929) jsou shrnuta jednání SSSR o neutralitě a nenapadení s Německem a jinými státy, která skončila podepsáním smlouvy o neutralitě mezi SSSR a Německem dne 24. dubna 1926. Tehdy také obdržel Sovětský svaz ponejprv od Německa dlouhodobý úvěr ve výši 300 miliónů marek.

V další kapitole je líčeno úsilí SSSR o vytvoření účinného systému kolektivní bezpečnosti v Evropě v letech 1933 až 1937.

Českého čtenáře bude zajímat vylíčení událostí pohnutého roku 1938. Tato kapitola (str. 312 až 328) je nazvána „Boj

SSSR na obranu Československa — proti fašistické agresí a mnichovské politice západních velmocí“.

SSSR byl tehdy ochoten pomoci i v případě, že odřekne Francie. Učinil řadu praktických opatření — na západní hranici přisunul 30 střeleckých divizí, do stavu bojové pohotovosti bylo dáno letectvo a tankové jednotky. Např. jen ve dvou vojenských okruzích — běloruském a kyjevském — bylo soustředěno 246 bombardovacích letounů a 302 stíhaček.

Sovětská diplomacie byla nucena z mnichovských událostí vyvodit příslušné závěry. Autoři se pustili do podrobného popisu průběhu sovětsko-anglo-francouzských jednání na jaře a v létě 1939 a ukázali obtížnou úlohu sovětské diplomacie, která usilovala o to, aby se nevytvořila jednotná imperialistická fronta proti SSSR. Jednání vojenských misí V. Británie a Francie v Moskvě skončila neúspěšně a přivedla sovětskou stranu k závěru, že vláda V. Británie si nepřeje vojenskou spolupráci s SSSR proti hitlerovské agresí. Francie, která projevovala jistou ochotu v tomto směru, nakonec slepě následovala britského partnera.

K těmto skutečnostem se přidružily zprávy o tajných britsko-německých jednáních.

Situaci komplikovalo zostřování německo-polských vztahů a konflikt s Japonskem v oblasti Vladivostoku a na hranicích Mongolska. Dále se v knize uvádí, že „v těchto složitých a těžkých podmínkách vláda SSSR dostala německý návrh na uzavření smlouvy o nenapadení“. Citujeme dále autory knihy:

„Sovětská vláda neodpověděla kladně na německý návrh zahájit jednání o smlouvě mezi Německem a SSSR. Nereagovala ani na telegram německé vlády z 15. srpna — přijmout v Moskvě ministra zahraničních věcí za účelem jednání. Současně v průběhu tří dnů (15. — 17. srpna) jednání s vojenskými misemi Anglie a Francie přesvědčivě potvrzovala beznadějnost pokusů dosáhnout s nimi dohody. 20. srpna následovala nová žádost z Berlína o přijetí Ribentropa. Ve vytvořivší se situaci vláda SSSR byla nucena souhlasit s jeho příjezdem a jednáními, která skončila 23. srpna podepsáním sovětsko-německé smlouvy o nenapadení.“

V další kapitole popisují autoři velmi zajímavý vývoj v Pobaltí a ve Finsku a opatření SSSR k zajištění bezpečnosti svých hranic a ohraničení sféry německé agrese v průběhu roku 1939 a 1940. Na str. 347 jsou vylíčeny pokusy hitlerov-

ského Německa zatáhnout SSSR do svých plánů. Po podepsání Paktu tří mezi Německem, Itálií a Japonskem se německá vláda obrátila na vládu sovětskou s návrhem, aby společně s partnery Německa se podílela na „vymezení svých zájmů.“ Německá vláda pozvala tehdejšího předsedu Rady lidových komisářů V. M. Molotova, aby za tím účelem přijel do Berlína. Sovětská vláda pozvání přijala, avšak jenom proto, aby si mohla vyjasnit další směry Hitlerovy politiky. V průběhu jednání v Berlíně ve dnech 13. a 14. listopadu 1940 pokoušela se německá vláda získat souhlas sovětské vlády se svým programem dobytí dalších území. Hitler za to nabízel Sovětskému svazu, aby rozšířil své území na jih na účet Íránu až k Perskému zálivu a Indickému oceánu, a změnu režimu černomořských průlivů ve prospěch SSSR. Žádal konečně, aby se SSSR připojil k Paktu tří. Sovětská vláda tyto návrhy odmítla.

Válečným událostem a politickým jednáním SSSR v době války je věnována poslední kapitola prvního dílu Dějin zahraniční politiky Sovětského svazu, jehož autory jsou A. V. Berezkin, I. N. Zemskov, I. E. Ivašin, V. L. Israeljan, I. K. Kobljakov, I. I. Minc, A. M. Někrič, V. I. Popov, A. A. Roščin a V. M. Chvostov.

JOSEF MUDROCH

Severoamerické publikace o válce ve Vietnamu:

Wilfred G. Burchett, *Vietnam*. Inside Story of the Guerilla War, International Publishers, New York 1965, 253 s.

Herbert Aptheker, *Mission to Hanoi*. International Publishers, New York 1966, 128 s.

Douglas Pike, *Viet Cong*. The Organization and Techniques of the National Liberation Front of South Vietnam, MIT Press, New York 1966, 490 s.

Dorothy Bromley, *Washington and Vietnam*. An Examination of the Moral and Political Issues, Oceana, New York 1966, 215 s.

Frank N. Trager, *Why Viet Nam?* Praeger, New York 1966, 238 s.

Knihy, jimiž se tato informace zabývá, představují průřez současnou americkou knižní produkcí o krizi ve Vietnamu.

Autor první publikace W. Burchett je autorem velmi známým i našim čtenářům. Jeho reportáže jsou věrohodné a cenné a každá jeho nová práce přináší obvykle materiály, které lze sehnat jinde jen velmi obtížně. Uvedená práce není jeho jedinou prací o vietnamské otázce, je v ní však proti předcházejícím nadměru jasně ukázána problematičnost politiky Johnsonovy vlády, snažící se prosadit bombardováním severního Vietnamu svoje řešení problému. Celá kniha ukazuje na vážné nebezpečí eskalace konfliktu a uvádí perspektivy řešení, jak je předkládá FNO. Burchett se pohyboval v různých místech jižního Vietnamu téměř osm měsíců. Jeho zápisky jsou výsledkem autentického pozorování a denních diskusí s jihovietnamskými partyzány a jejich vůdci. Americký čtenář se tak dovidá z pera pokrokového žurnalisty poprvé o historii vzniku, o povaze a cílech osvobozeneckeho jihovietnamského hnutí, a to v nezkrasleném výkladu a v souvislostech s celou problematikou jihovýchodní Asie.

Práce H. Apthekera je svou povahou a i celkovým zaměřením poněkud odlišná od publikace Burchettovy. Svým stylem a především obsahem je polemičtější, a to vůči různým americkým politickým komentátorům. Aptheker jde dále než Burchett — vietnamskou otázku načrtává na pozadí vnitroamerických sporů o osobní svobodu, lidská práva a důstojnost člověka. Svě *poslání* do Hanoje pojímá jako poslání s širšími cíli, poslání ve službách boje za mír a občanskou spravedlnost ve světě vůbec a ve Spojených státech zvláště. Proto se také v úvodu k této práci zdůrazňuje, že je dílem členů severoamerického mírového hnutí, a ukazuje se na souvislost mezi americkým a severovietnamským hnutím obránců míru. V tomto smyslu je tato práce ze všech zde uvedených nejzájímavější a nejvíce podněcuje k zamyšlení, i když je svým rozsahem nejtělejší. Aptheker, povoláním novinář, využil působivým způsobem ve své práci i fotografie.

Vedle těchto seriózních prací vyšla v USA řada dalších, jejichž autoři buď smysl této války nepochopili, anebo zcela otevřeně slouží americké politice.

Do první kategorie patří práce Dorothy Bromleyové, která je jakýmsi poděšeným výkřikem Američanky proti špinavé válce, jejíž smysl jí neustále uniká. Autorka však nikterak nepředstírá svou odbornost. Na první pohled je totiž patrná kompilace různých úvodníků bez jasného zajištění vlastního stanoviska.

Publikace Franka N. Tragera *Why*

Viet Nam? je již záležitostí jinou. I ona sice postupuje formou historické analýzy a dočteme se v ní dost zajímavého o bojích vietnamského lidu za nezávislost v celé jeho dlouhé minulosti, ovšem vše je zaměřeno a vykládáno tak, že severoamerická intervence je to nejlepší, čeho se mohl vietnamský lid dočkat. Zde neexistuje nějaká možnost pochybnosti. Jeho bojový traktát napsaný svěže, podmanivě a elegantním stylem zatracuje komunismus jako věčné nebezpečí pro každou řádnou společnost bohabojných obyvatel svobodného světa. A je prý jedno, jde-li o komunismus čínský, sovětský či vietnamský. Každý je útočný, každý chce rozbit nezávislé země pomocí revolučně naladěných živelů. Proto také nutně musel severovietnamský režim údajně napadnout jihovietnamskou vládu a pokusit se o zatažení jižního Vietnamu do své sféry vlivu. Trager ovšem tyto závěry výslovně ve své práci neuvádí. Ví, že takovou vyhraněnou interpretaci například američtí universitní studenti neuznávají. Proto se pokouší dokázat, že i když komunismus prodělal za poslední dvě desetiletí značné změny, jeho globální útočná strategie se nezměnila a jeho hrozba svobodnému světu se nezmenšila, a to je podle něho vidět prokazatelně právě na Vietnamu.

Knihy Tragera a Bromleyové jsou průhledné svým zaměřením i morálkou, ať jsou koncipovány zdrženlivě nebo odhodlaně bojově. Složitější již je práce Douglase Pikea *Viet Cong. The Organization and Techniques of the National Liberation Front of South Vietnam*. Zde jde o myšlenkovou koncepci diskutabilní i z hlediska liberálního odpůrce americké intervence z řad severoamerické inteligence. Pikeova myšlenka je asi tato: vietnamská, či lépe řečeno, jihovietnamská otázka má charakter, který jí byl nucen zvenčí. Takový charakter neměla například komunistická revoluce v Číně ani odboj Vietnamců proti Francouzům. Tento cizí charakter není určován pouze vnější pomocí a vnějšími ideami. Jde tu fakticky o expanzi severovietnamského typu komunismu, který úspěšně organizoval revoluční hnutí za hranicemi země prostřednictvím moderní sdělovací techniky. A to se snaží Pike dokázat. Proto také věnuje valnou část výkladu organizační strukturu FNO, což má v jeho případě i určitý nádech senzacčnosti, neboť se opírá údajně o ukořistěné materiály. Značnou část knihy zaujímají i otázky náboru dobrovolníků pro FNO, technika sdělování myšlenek, prosazování idejí a indoktrinace. Způsob, kterým autor postu-

puje, působí místy i dojmem nestranného vědeckého analyzátor, který svým rozbořením organizační struktury a filosofické motivace FNO rozbíjí sentimentálně laické představy o spontánním hnutí potlačovaných rolníků proti žvýralé velkoměstské, a nadto katolické buržoazii. Ovšemže odpor proti takovému samurajům v jižním Vietnamu existoval již dříve, avšak cílevědomě jej využili teprve severovietnamští komunisté, přirozeně, jak autor tvrdí, k vlastnímu prospěchu. A o to přece jde, a proto zásah USA, když již všechno selhalo. Vietnamskou otázku vyvolali podle autora komunističtí profesionálové ze severního Vietnamu. A nikdo neví, kde by se zastavili, kdyby jim v tom nezabránilo USA. A kam by dospěla pak Asie? Nezapomeňme na Čínu, říká autor, a uvědomme si, jakého původu jsou zbraně, které brání našim hochům v jejich svatém dílu pacifikace. To již je přece jen program.

STR

Christopher Mayhew, *Britain's Role Tomorrow*. Londýn, Hutchinson 1966, 192 str.

Autorem knihy je bývalý britský ministr vojenských námořních sil, nyní člen poslancecké sněmovny, labourista, který se pro své názory na provádění britské zahraniční politiky, především v oblasti Asie, rozešel s vládou a v roce 1966 resignoval. Jeho myšlenky a názory jsou dnes značnou měrou zakotveny ve vládním programu H. Wilsona.

Autor se zamýšlí nad neúspěchy Velké Británie po 2. světové válce, hledá příčiny v neuvážené zahraniční politice, která přijímá závazky neúměrné britskému ekonomickému potenciálu. Autorovi jde především o východisko z této situace a o orientaci Velké Británie v nejbližších letech a desetiletích.

Od konce 2. světové války stíhala Velkou Británii krize za krizí; navzdory jednotlivým vynikajícím úspěchům ve vědě nebyla Velká Británie s to se přizpůsobit novému směru ve vědě a technice, a hlavně nepřizpůsobila se správně novému rozložení sil ve světě. V 2. světové válce zvítězila sice vojensky, ale utrpěla značně hospodářsky a za svůj politický vliv vděčila více minulosti než přítomnosti. Autor říká: „Žili jsme z reputace, chytrých hlav a za vypůjčené peníze.“ (S. 13.) Přiznává, že i on sám jako většina ostatních narodil v roce 1950 budoucí úlohu Velké Británie špatně, protože úloha, která jí byla přisuzována, byla nad její síly. Před-

stavoval si, že by hrála úlohu aktivní, živé spojky mezi Spojenými státy, Commonwealthem a západní Evropou. Vzhledem k svému výjimečnému postavení ve vztazích k jiným národům a kontinentům (žádný jiný stát nebyl přítomen v tolika zemích jako Velká Británie) měla pak hrát spojkou mezi kontinenty, na jejichž vztahy byl kladen přednostní důraz před vztahy mezi jednotlivými státy. Vývoj však šel jinou cestou.

Autor konstatuje: „Naše velikost byla stále snižována neustálým růstem moci SSSR a USA, Číny, nacionalismem a anti-kolonialismem v Africe, na Dálném a Středním východě a později i okázalým pokrokem Společného trhu. A tak jsme se nevyhnutelně setkali s finanční krizí doma a s ponížením za hranicemi.“ (S. 13.)

Autor se zamýšlí nad nejtěžším a také nejdražším břemenem britské zahraniční politiky, jímž jsou britské vojenské jednotky, umístěné na východ od Suez. Přepych této politiky stál Velkou Británii jen v roce 1966 317 miliónů liber.

Autor analyzuje příčiny, proč jsou britské vojenské jednotky v Asii, a podtrhuje neúměrnost politického efektu k obrovskému finančnímu zatížení, jímž bezesporu tyto jednotky pro Velkou Británii jsou.

Objasňuje závazky, vzniklé z bilaterálních smluv a členstvím v paktech, jako je SEATO a CENTO, a otázky, proč Velká Británie vstoupila do těchto paktů. Zamýšlí se nad situací ve světě v souvislosti s úlohou, kterou mají hrát britské vojenské jednotky. Podle jeho názoru nebezpečí války nehrozí Evropě, ale Asii, a to na Středním východě nebo v Číně. Kromě možné účasti britských vojsk v ozbrojeném konfliktu, zabraňuje přítomnost britských jednotek v Asii do jisté míry i drobným ozbrojeným konfliktům mezi jednotlivými nekomunistickými státy. Vzhledem k tomu si autor klade otázku, jaká je skutečná možnost účasti Velké Británie na lokálním konfliktu v Asii. Dochází k závěru, že byt by byla Velká Británie sebeochotnější zasáhnout v konfliktech menšího rozsahu, což by bylo její povinností, aby obstála před svými asijskými partnery, nemůže to učinit bez předchozí dohody s USA. Jde totiž o to, že lze velmi těžko odhadnout konflikt menšího a většího rozsahu. Velká Británie se nemůže zúčastnit žádného konfliktu bez předchozí dohody s USA vzhledem k možné eskalaci, v které by se pak neobešla bez finanční i jiné pomoci USA. Velká Británie se proto nehodlá snažit o udržení míru sama — izolovaně, ale její snahou je být vždy složkou kolek-

tivu. (Podloženo citáty z projevů H. Wilsona.)

Autor však posuzuje přítomnost britských vojenských jednotek v Asii i z druhé strany. Ptá se: Co by asi říkali Evropané tomu, kdyby si například Vietnam a Indie nebo Čína postavili základny v Albánii? Považuje přítomnost Velké Británie v Asii v dnešním světě za jistý anachronismus a kritizuje proto britský plán obrany, že nepřihlíží k změně situací ve světě a zanedbává tak řadu politických a psychologických faktorů v neprospěch Velké Británie. Je to např. změna ve vojenské síle asijských zemí; armády těchto zemí jsou dnes mnohdy velmi moderně vybaveny, neboť získání moderních zbraní je otázkou několika let; zvyšuje se úroveň vzdělání, a tím i administrativní správy, výroby, tudíž i schopnost národů vybojovat si své problémy samy. Následkem těchto změn zmizel předpoklad pro rasovou nadřazenost, národy Asie a Afriky dávají přednost uhájení míru vlastními silami; a jako poslední, ale důležitý fakt — je třeba přiznat, že je velmi těžké pro tyto národy vidět v bývalém kolonizátorovi ochránce míru.

V dalších kapitolách autor proto rozpracovává dlouhodobý plán odchodu britských vojenských jednotek z Asie, upozorňuje na nutnost dlouhodobého plánu, protože náhlý odchod z Asie by znamenal nejen nevyužití investic, ale i další ztrátu prestiže.

Odchod Angličanů z Asie by také znamenal určité narušení vztahu Velké Británie k USA. Pro USA by to znamenalo jisté zklamání, neboť i když USA nepotřebují pomoc Velké Británie, nebude jim příjemné zůstat v Asii jako jediná imperialistická mocnost. Přítomnost Britů působí psychologicky v jejich prospěch. Nicméně tento moment neovlivňuje jeho stanovisko k odchodu Britů z Asie. O politice Sovětského svazu v Asii říká, že SSSR poskytuje zbraně, materiální pomoc i vojenský a jiný výcvik, avšak sovětské lidé se aktivně nezúčastní bojů v cizích zemích, a dodává, jak mnoho Američanů by si dnes přálo, aby politika jejich země byla tohoto druhu, neboť situace pro USA již nemůže být horší. V podobném duchu uvažuje i o odchodu Britů z oblastí Středního východu.

V závěrečné části koncipuje budoucí úlohu Velké Británie, která by podle jeho představa měla spojit svůj osud s Evropou a s EHS, i když její speciální vztahy k Americe, Kanadě a Austrálii by asi byly vždy silnější než u ostatních evropských

států. Změna britské orientace by se měla uskutečnit ve třech dlouhodobých etapách.

V 1. etapě by Velká Británie stáhla část svých jednotek z Asie tj. z Malajska, Singapuru a Perského zálivu, čímž by částečně vyrovnala své hospodářské potíže a vstoupila do EHS spolu s třemi skandinávskými státy, které mají o členství zájem a vytvořila by se Evropa deseti. Za důležitou podmínku pro vstup Velké Británie do EHS autor považuje, aby byla solventní, neboť její finanční obtíže by mohly vážně narušit hospodářskou rovnováhu celého EHS. V 2. etapě autor předpokládá vstup dalších západoevropských zemí do EHS, v 3. etapě pak předpokládá integrovanou západní Evropu hospodářsky i vojensky, těsnou spolupráci s evropskými socialistickými státy ve všech oblastech, eventuálně rovněž jejich integraci. V tomto rámci předpokládá i konečné vyřešení německé otázky. Politiku EHS si představuje takto: „Nové rozšířené EHS se musí chopit nové příležitosti. Jeho diplomacie musí mít dlouhodobý cíl a tím je všeobecné uspořádání Evropy, stažení amerických a sovětských jednotek z Evropy a sjednocení Německa jako části spojené Evropy. Jeho hospodářská politika musí směřovat k širokému rozvoji obchodu a investic ve východní Evropě.“ (S. 123.)

Dále říká: „Integrace západoevropské obrany umožní odchod amerických a sovětských jednotek z Evropy. To bude doprovázeno kontrolou a snížením zbrojení, vytvořením bezatomového pásma ve střední Evropě a sjednocením Německa“.

Autor se domnívá, že v této Evropě bude mít velký vliv anglická kultura a jazyk. Je třeba mít na vědomí, že je pravcový labourista, a i když velmi racionalisticky kritizuje současnou politiku Velké Británie, představuje si integraci Evropy a vyřešení německé otázky v rámci buržoazní ideologie.

Závěrem je připojen autorův projev

„Proč jsem resignoval“, který přednesl v britském parlamentu při složení své funkce v roce 1966. KO

Ladislav Singer, *Alle litten an Grössenwahn. Von Woodrow Wilson bis Mao Tse-tung.* Stuttgart 1966. 309 s.

Autor kromě uvedené práce vydal v rakouském nakladatelství Styria: „*Eine Welt bricht zusammen — Die letzten Tage vor dem Ersten Weltkrieg*“ a „*Ottokar Graf Czernin — Staatsmann einer Zeitenwende.*“

Od konce první světové války zaznamenává autor v autentických výrociích rozhodujících amerických a anglických politiků chyby jejich koncepcí na potlačení komunismu a v citátech komunistických představitelů jejich údajně nejvlastnější vlastnost „velikášství“, zaměřené na ovládnutí světa. Je velice důsledný, např. jedna z kapitol (s. 103—121) se dokonce jmenuje „Pětispřeží se žene tryskem do světové války“, čili nikoli nacismus, nýbrž pět velmocí vyhrotilo druhý světový konflikt, jejich chybná koncepce velikášsky přeceňovaná a pak vlastní velikášství Stalina. Jeden z dílů (celkem tři) je nazván „Franklin und Onkel Joe“ (s. 145—234), čímž je míněn Roosevelt a Stalin a vyjádřena hlavně myšlenka, že velikášství Angličanů a Američanů se nikdy nemělo spojovat s ambiciózním Sovětským svazem. Rafinovaně a skutečně vynikajícím způsobem jsou citáty a výňatky tak sestaveny, aby čtenáři byl vnucován názor, že „Anglo-Američané“ jsou hrozní, ale před komunisty chraň nás bůh, neboť jejich představitelé jsou lidé zachvácení všichni nemocí velikášství.

Do okruhu takto postižených osobností jsou zahrnováni až na několik výjimek všichni významní politici od první světové války dodnes. Seznam použité literatury je úctyhodný. STR